Figyelem: az oldal eredeti nyelvű változata de nemrég módosult. Az Ön által kiválasztott nyelvi változatot most készítik fordítóink.

angol

Az oldal jelenleg a következő nyelveken olvasható: en.

Swipe to change

Bizonyításfelvétel

Németország

1 A bizonyítási teher

1.1 Melyek a bizonyítási teherre vonatkozó szabályok?

A polgári eljárásokban főszabályként minden egyes fél maga viseli a saját érdekeinek megfelelő jogi rendelkezések feltételeivel kapcsolatos tények bizonyításának terhét. Következésképpen a bizonyítási teher megoszlása gyakran a polgári anyagi jogon alapul, mivel az foglalja magában a követelés alapjait, a kiegészítő rendelkezéseket, a jogi védelmet és más kifogásokat. Amennyiben olyan jogelv érvényesül, amely jogkövetkezményként tényeket (például adásvételi szerződés megkötése) rendel a követeléshez, általánosságban az ebből eredő követelés (ebben a példában a vételár megfizetése) jogosultjának kell e tényeket előadnia (bizonyítékok benyújtásának elve) és – ha az ellenérdekű fél vitatja őket – alátámasztania.

Másrészről az ellenérdekű félnek kell érvényesítenie és bizonyítania a szembeállítható jogait és kifogásait (például a teljesítést). Ha már minden eljárásjogilag elfogadható bizonyítási eszközt kimerítettek, de még mindig kétség áll fenn valamely lényeges ténybeli kérdést illetően, döntést kell hozni arról, hogy a bizonyítási teher kire hárul. Az a fél, akinek a bizonyítási teherre vonatkozó szabályok szerint a szóban forgó tényt bizonyítania kell, elveszti a pert, ha nem tesz eleget e kötelezettségének.

1.2 Vannak-e olyan szabályok, amelyek bizonyos tények tekintetében mentesítenek a bizonyítási teher alól? Milyen esetekben? Lehetséges-e egy konkrét jogi vélelmet bizonyítással megdönteni?

A német jog a bizonyítási teher enyhítésének számos formájáról rendelkezik, amely akár a bizonyítási teher megfordulásáig is terjedhet. Különösen:

1. A bizonyítási teher megfordítása

A polgári eljárásokban a bizonyítási teher megfordulhat, ha az az alapszabály, hogy mindegyik fél a saját érdekeinek megfelelő tényeket köteles bizonyítani, megfordul. A bizonyítási teher megfordulása azt eredményezi, hogy az ellenérdekű félnek kell cáfolnia a másik fél érdekeinek megfelelő tényeket. Például a polgári törvénykönyv (Bürgerliches Gesetzbuch) 476. szakasza tartalmazza a bizonyítási teher megfordulásának esetét az adásvételre vonatkozó jogi szabályozás tekintetében („Ha a kockázat átszállását követő hat hónapon belül anyagból eredő hiba jelentkezik, feltételezhető, hogy a dolog már a kockázat átszállásakor hibás volt, ha e vélelem nem összeegyeztethetetlen a dolog vagy a hiba jellegével.”). Ebben az esetben nem a vevőnek kell bizonyítania, hogy a hiba már szállításkor fennállt, hanem az eladót terheli annak bizonyítása, hogy a hiba eredetileg nem állt fenn.

2. A bizonyítási teher enyhítése

a. Törvényi vélelem (gesetzliche Vermutung) esetén a törvény úgy rendelkezik, hogy bizonyos körülmények fennállása esetén (a vélelem alapja) további körülmények fennállását kell vélelmezni, és hogy azokat a jogi értékelés alapjaként figyelembe kell venni. A törvényi vélelmek enyhítenek az egyik fél bizonyítási terhén, mert így csak a vélelem alapját képező tényeket kell bemutatnia és bizonyítania. A polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv (Zivilprozessordnung, ZPO) 292. szakasza alapján a vélelem megdönthető. A törvényi vélelem vonatkozhat tényekre; ilyen például az a vélelem, hogy a jelzáloglevél birtoklása esetén vélelmezhető, hogy azt a hitelezőre ruházták (a polgári törvénykönyv 1117. szakaszának (3) bekezdése). Jogokra is vonatkozhat, mint például az a vélelem, hogy az öröklési bizonyítvány birtokosa az örökös (a polgári törvénykönyv 2365. szakasza).

b. Tényleges vélelem áll fenn, ha a bíróság – saját tapasztalata vagy szakértői vélemény alapján – a bizonyított tényekből nem bizonyított tényekre vonatkozó következtetéseket tud levonni (közvetett bizonyíték). Például abból a közvetett bizonyítékból, hogy a hőmérséklet egy meghatározott időpontban jóval nulla fok felett volt, az általános tapasztalat alapján levonható azon következtetés, hogy az adott személy nem csúszhatott el a jeges úton ebben az időpontban. Az ellenérdekű fél megtámadhatja a vélelmet olyan tények alapján, amelyek komoly kétségeket ébresztenek azzal kapcsolatban, hogy valamely történés ténylegesen jellemző-e az események szokásos menetére.

3. Az ítélkezési gyakorlat a méltányosság és az érdekek tisztességes egyensúlyának megteremtése érdekében egyre inkább megosztja a bizonyítási terhet a kockázatviselés különös területein. A legfontosabb esetek a következők:

Termékfelelősség (a polgári törvénykönyv 823. szakaszának (1) bekezdése)

A termék hibás voltára, a jogszabályon alapuló jogok megsértésére és a kettő közötti ok-okozati összefüggésre vonatkozó bizonyítási teher a károsult felet terheli. Másrészről a gyártónak kell bizonyítania, hogy teljesítette a rá háruló szervezeti, utasítási, forgalomba hozatalt követő felügyeleti vizsgálatok elvégzésére irányuló és veszélymegelőzési kötelezettségeket, és így a hiba nem neki tudható be.

Tájékoztatási és tanácsadási kötelezettség

A konkrét szerződéses vagy előszerződésből eredő tájékoztatási és tanácsadási kötelezettség elmulasztása esetén a jogsértő félnek kell bizonyítania, hogy a kár akkor is bekövetkezett volna, ha eleget tett volna a kötelezettségeinek. Létezik egy olyan vélelem is, hogy a sértett fél a rendelkezésére bocsátott információk alapján járt el.

1.3 Milyen mértékben kell a bíróságnak meggyőződnie valamely tényről ahhoz, hogy ítéletét e tény fennállására alapozza?

A polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 286. szakasza lefekteti a bizonyítékok szabad értékelésére (Freiheit der Beweiswürdigung) vonatkozó alapvető polgári eljárásjogi elvet. Ennek értelmében a bíróságnak az eljárás egésze tartalmának és a bizonyítékokból levont következtetéseknek a figyelembevételével kell eldöntenie, hogy egy adott tény megfelel-e a valóságnak vagy sem.

A rendkívül nagy vagy nagy valószínűség önmagában nem elegendő valamely tény bizonyításához, másrészt viszont nem szükséges minden kétséget kizárni. Egy bizonyos fokú bizonyosságra szükség van, amely a gyakorlatban elegendő, és a fennmaradó kétségeket mérsékli, de nem zárja ki szükségszerűen teljes mértékben.

A bizonyítás szükséges mértékét tekintve kivétel áll fenn azokban az esetekben, amikor a jog elfogadja, hogy elegendőek az első látásra meggyőző bizonyítékok (például ideiglenes intézkedés esetében). Egy állítás első látásra helyes, ha rendkívül nagy a valószínűsége, hogy megfelel a valóságnak. A bizonyítékok első látásra helyes voltának bizonyításához a felek nem kötelesek a kötött bizonyítás szabályait (tanúk, okiratok, bírósági szemle, szakértői

bizonyíték vagy a felek meghallgatása) követni. Például az eskü alatt tett nyilatkozat is elfogadható (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 294. szakasza).

2 A bizonyításfelvétel

2.1 A bizonyításfelvétel minden esetben valamelyik fél kérelmére történik, vagy bizonyos esetekben a bíró maga is kezdeményezheti azt?

A polgári eljárásban érvényesülő elv szerint kizárólag a felek terjeszthetik be az elbírálandó ügyeket, és nyújthatják be a vonatkozó bizonyítékokat. A bíróság maga nem mutathat be bizonyítékokat, és nem használhatja fel azokat a határozatának indokaként. A bíróságnak legfeljebb tájékoztatási és tanácsadási kötelezettsége áll fenn a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 139. szakasza alapján.

A bíróság néhány esetben kivételesen a felek általi bemutatásra vonatkozó elv ellenére hivatalból is elrendelheti a bizonyításfelvételt, de csak annak érdekében, hogy a felek megalapozottan mutathassák be a tényállást, és nem tárhatja fel a tényeket.

A bíróság ezért hivatalból is elrendelheti a szemlét, a jelentést és a szakértőkkel való konzultációt (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 144. szakasza), okiratok bemutatását (142. szakasz) és a fél további meghallgatását (448. szakasz). A bíróság hivatalból is kérdéseket intézhet a felekhez (448. szakasz). A bizonyítandó tényeknek ugyanakkor már kezdetben bizonyos mértékig valószínűnek kell lenniük.

A nemperes eljárásokban és azokban a családjogi ügyekben, amelyek nem családi jogviták (azaz amelyeket nem a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyvben foglalt, bizonyításra vonatkozó rendelkezések szabályoznak), a hivatalbóli vizsgálat elvét kell alkalmazni a családjogi ügyekben követendő eljárásról és a nemperes eljárásokról szóló törvény (Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit, FamFG) 26. szakasza alapján. Ez azt jelenti, hogy a bíróságnak hivatalból kell megállapítania a döntéshozatal szempontjából releváns tényeket, összegyűjteni az általa megfelelőnek ítélt bizonyítékokat, ha kétségek merülnek fel egyes tények helyességét illetően. E tekintetben a bíróságot nem kötik a felek által benyújtott bizonyításfelvétel iránti kérelmek.

2.2 Ha a bíróság helyt ad a fél bizonyításfelvételre vonatkozó kérelmének, mik a következő lépések?

Kötött bizonyításfelvétel:

Amennyiben a felek vitatják a tényállást, a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv kötött bizonyítási eljárásról rendelkezik, amely a következő bizonyítási eszközök útján teszi lehetővé a bizonyításfelvételt: szakértői vélemény, bíróság általi szemle, okiratok, tanúvallomás és a felek meghallgatása (lásd alább). Ha valamelyik fél bizonyítékot nyújt be, a bíróság elrendeli a bizonyítandó tényekre vonatkozó bizonyításfelvételt. Erre általában konkrét alaki követelmények nélkül a tárgyaláson vagy a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 358. szakasza értelmében vett, bizonyításfelvételre irányuló hivatalos végzéssel kerül sor. A törvénykönyv 359. szakasza alapján ennek a végzésnek tartalmaznia kell azon vitatott tények leírását, amelyekre a bizonyításfelvétel irányul, a felveendő bizonyítékokat, a kikérdezni kívánt tanúk és szakértők, illetve felek nevét, valamint annak a félnek a megnevezését, amelyik a szóban forgó bizonyítékra támaszkodik.

Ezt követően a bizonyításfelvételre a vonatkozó jogi rendelkezéseknek megfelelően kerül sor (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 355–484. szakasza). A bizonyításfelvétel közvetlenségére (355. szakasz) és a felek részvételi lehetőségére (357. szakasz) vonatkozó elvet be kell tartani.

A közvetlenség elve értelmében a bizonyítékokat az ügyet tárgyaló bíróságon kell beterjeszteni, mert ennek a bíróságnak kell értékelnie azokat. Ez alól csak akkor létezik kivétel, amikor a jogszabályok értelmében a bizonyításfelvétel feladata az eljáró bírósági tanács egyik tagjára (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 361. szakasza) vagy egy másik bíróságra (362. szakasz) ruházható. A felek részvételi lehetőségére vonatkozó elv értelmében a felek részt vehetnek a tanúmeghallgatáson, és kérdéseket intézhetnek a tanúkhoz (397. szakasz).

A polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 285. szakasza értelmében a bizonyításfelvétel eredményeit ezután megvitatják a szóbeli eljárás keretében. A törvénykönyv 286. szakasza értelmében a bíróságnak az eljárás egésze, többek között a felvett bizonyítékok alapján kell megállapítania a tényállást, és eközben szabadon értékeli a bizonyítékokat.

Szabad bizonyításfelvétel:

A kötött bizonyítással szemben a szabad bizonyításfelvétel lehetővé teszi, hogy a tényállás megállapítására a bíróság által szükségesnek ítélt bármely bizonyítási eszközzel és nagyrészt formális előírások nélkül kerülhessen sor. A polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 284. szakasza alapján a szabad bizonyításfelvétel a polgári peres ügyekben csak akkor megengedett, ha a felek hozzájárulnak ehhez.

Ha a családjogi ügyekben követendő eljárásról és a nemperes eljárásokról szóló törvény alapján lefolytatott eljárásban nem került sor kötött bizonyításfelvételre a törvény 30. szakaszának (2) és (3) bekezdése alapján, a bíróság a törvény 29. szakaszának (1) bekezdése alapján megfelelő módon felveszi a szükséges bizonyítékokat. A felek bizonyítékokat nyújthatnak be a bíróság részére, de a bíróság mérlegelési jogkörében saját maga dönthet a bizonyításfelvétel szükségességéről, terjedelméről és jellegéről.

2.3 Mely esetben utasíthatja el a bíróság a fél bizonyításfelvételre irányuló kérelmét?

A bizonyíték elfogadására irányuló kérelem eljárási okokból vagy a bizonyítékokra vonatkozó szabályok alapján elutasítható, ha:

a tényeket nem kell bizonyítékokkal alátámasztani, azaz a tények már bizonyítottak, nyilvánvalóak vagy nem vitatottak;

a tények nem lényegesek, azaz nem befolyásolhatják a határozatot;

a bizonyíték nem alkalmas az állítás alátámasztására (ez ritkán fordul elő, mert a bizonyítékok nem értékelhetők a bizonyításfelvétel előtt);

a bizonyíték nem szerezhető meg;

a bizonyítékot nem lehet elfogadni, például valamely nem megalapozott, az eljárással való visszaéléssel tett állítás vagy a tanúk titoktartási kötelezettsége miatt (kivéve, ha felmentést kapnak e kötelezettségük alól);

a bizonyításfelvétel a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik, például a kárfelmérés során a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 287. szakasza értelmében;

a tényállást más eljárás során már jogerősen és mindkét félre nézve kötelező érvénnyel megállapították;

a kérelmet a határidő lejártát követően nyújtották be (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 296. szakaszának (1) bekezdése);

a bizonyításfelvétel bizonytalan időre akadályba ütközik, a vonatkozó határidő lejárt vagy az eljárás más okból elhúzódna (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 356. szakasza).

2.4 Milyen bizonyítási eszközök léteznek?

A kötött bizonyítás öt típusa:

Bírósági szemle (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 371–372a. szakasza)

Ennek során a bíró közvetlenül szemrevételezi a bizonyítékokat. A „szemrevételezés” (Augenschein) kifejezés némiképp félrevezető, mert jelentheti a bizonyíték megérintését, megszaglását, meghallgatását és megízlelését is. Így ide tartoznak a hang- és videofelvételek, valamint az adathordozók is.

Tanúvallomás (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 373–401. szakasza)

A tanú olyan múltbéli eseményekkel kapcsolatban tanúskodhat, amelyeknek személyesen volt tanúja. Tanú csak olyan személy lehet, aki a jogvitában nem részt vevő fél.

Ha a tanúnak szaktudással kell rendelkeznie a tények értelmezéséhez, szakértő tanúról (sachverständiger Zeuge, a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 414. szakasza) beszélünk, például baleset következtében elszenvedett testi sérülésnél a sürgősségi ellátást nyújtó orvos szakvéleménye esetén.
Szakértői vélemény (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 402-414. szakasza)
A szakértő (Sachverständiger) a bíró rendelkezésére bocsátja a tények értékeléséhez szükséges szakértelmet. A szakértő nem állapítja meg a tényállást. Kizárólag a vele ismertetett tények (Anschlusstatsachen) alapján mond szakértői véleményt.
A szakértő csak akkor kérhető fel saját következtetések levonására, ha a tényállás megállapításához szaktudás szükséges. Példa erre az orvosi diagnózis. Az egyik fél megbízásából készített magánszakértői jelentés csak kivételes esetekben, és csak mindkét fél hozzájárulásával fogadható el szakértői bizonyítékként.
Okirati bizonyíték (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 415–444. szakasza)
A polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv értelmében vett okirati bizonyíték olyan írásos nyilatkozat, amely bizonyítékul szolgálhat a fél vitatott állításaira. A jog különbséget tesz a közokiratok (a törvénykönyv 415., 417. és 418. szakasza) és a magánokiratok (416. szakasz) bizonyító ereje között.
A felek meghallgatása (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 445–455. szakasza)
A felek meghallgatása más bizonyítási eszközökhöz képest kiegészítő szerepet játszik, és csak az elsődleges bizonyíték benyújtása érdekében fogadható el (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 445. szakaszának (2) bekezdése). Főszabályként a bizonyíték benyújtására köteles fél csak kérelmezheti az ellenérdekű fél meghallgatását (445. szakasz első mondata). Egyébként a felek csak a másik fél vagy a bíróság beleegyezésével hallgathatók meg.
A szabad bizonyításfelvétel során a bíróság megfelelő módon felveheti a szükséges bizonyítékokat. A bíróság vizsgálati tevékenysége és a bizonyításfelvétel a bizonyításra vonatkozó külön határozat elfogadása nélkül zavartalanul összeolvadhat. A kötött bizonyítási eszközök többek között magukban foglalhatják a hatóságoktól származó információkat, az informális telefonos vagy írásbeli adatfelvételt, a hang- és képfelvételt, valamint az adathordozókat. A bizonyításfelvétel eredményét az iratokban rögzíteni kell, a családjogi ügyekben követendő eljárásról és a nemperes eljárásokról szóló törvény 29. szakaszának (3) bekezdése.

2.5 Milyen módon vehető fel a tanúk vallomása, és különbözik-e ez a szakértő tanúk meghallgatásától? Melyek az írásbeli bizonyítékok és a szakértői jelentések/vélemények benyújtásának szabályai?

Minden bizonyíték azonos bizonyító erővel rendelkezik abból az alapelvből eredően, hogy a bíróság szabadon értékelheti a bizonyítékokat; a bizonyító erő tekintetében nincs különbség. Az egyetlen különbség a bizonyítékok gyűjtésének módjában jelentkezik:
Tanú
Minden tanút egyenként, a később meghallgatandó tanúk jelenlétének kizárásával kell meghallgatni (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 394. szakaszának (1) bekezdése). Az egymásnak ellentmondó vallomást tevő tanúk szembesíthetők (a 394. szakasz (2) bekezdése).
A tanút a meghallgatás előtt a bíróság figyelmezteti arra, hogy az igazat kell mondania, és hogy később eskütételre is felszólíthatják (a 395. szakasz (1) bekezdése). A tanútól először megkérdezik a személyes adatait (a 395. szakasz (2) bekezdése), majd meghallgatják az ügy tárgyával kapcsolatban (396. szakasz). A bíróság törekszik annak biztosítására, hogy a tanúvallomás végig a szóban forgó ügyhöz kapcsolódjon. Emellett további kérdéseket intézhet a tanúkhoz egyes kérdések tisztázása vagy annak biztosítása érdekében, hogy a vallomás teljes körű legyen.
A feleknek joguk van jelen lenni a tanúk meghallgatásakor, és kérdéseket intézhetnek a tanúkhoz. Főszabály szerint azokban az ügyekben, ahol az ügyvédi képviselet kötelező, a feleknek csak arra van lehetőségük, hogy benyújtsák a kérdéseiket a bírósághoz, míg a jogi képviselő közvetlenül intézhet kérdéseket a tanúhoz (397. szakasz).
Ezek a tanúmeghallgatásra vonatkozó szabályok a szakértő tanúk által szolgáltatott bizonyítékokra és a felek meghallgatására is vonatkoznak (402. és 451. szakasz).
Okiratok
Főszabályként az okirati bizonyíték esetében benyújtják az okiratot. Ha a bizonyítékot benyújtó félnek nincs birtokában a szóban forgó okirat, hanem az ellenérdekű fél vagy valamely harmadik fél rendelkezik azzal, a bizonyítékot előterjesztő fél kérheti, hogy az ellenérdekű fél vagy a harmadik fél mutassa be az okiratot (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 421. és 428. szakasza). Az okiratok benyújtásának kötelezettségét a polgári jog írja elő, és akkor alkalmazandó, ha a bizonyítékot előterjesztő személy kérheti, hogy az ellenérdekű fél vagy a harmadik fél átadja vagy bemutassa az okiratot (422. szakasz). E kötelezettség jogalapját megalapozott bizonyítékokkal kell alátámasztani (a 424. szakasz (5) bekezdésének második mondata). Az írásbeli szakértői jelentés vagy vélemény a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv értelemében okiratnak minősül.

2.6 Van-e olyan bizonyítási mód, amely erősebb a többinél?

Elviekben nem. Azon elv alapján, miszerint a bíróság szabadon értékelheti a bizonyítékokat, a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 286. szakasza alapján minden bizonyíték azonos súllyal rendelkezik. Minden összegyűjtött bizonyíték a bíróság mérlegelésének alapját képezi. A bíróság minden összegyűjtött bizonyítékot értékel. Csak kivételes esetekben, például a jegyzőkönyvek (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 165. szakasza), az ítéletek (314. szakasz) vagy egyéb okiratok (415–418. szakasz) bizonyító ereje esetén kötik a bírókat kötelező bizonyítási szabályok.

2.7 Van-e kötelezően előírt bizonyítási mód egyes tények bizonyítására?

Nincs, a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv nem ír elő kötelező bizonyítási módot bizonyos tények bizonyítására.
Bizonyos típusú eljárásokban vannak kivételek. A közjegyzői okiratokkal és váltókkal kapcsolatos eljárásokban a kereset alapját képező tényállásra vonatkozó bizonyítékok kizárólag okirati formában nyújthatók be, az egyéb tényekkel kapcsolatos bizonyítékok pedig csak okirati formában vagy a felek meghallgatása útján vehetők fel (a törvénykönyv 592. és azt követő szakaszai).
Az alapvető jogokat alapjaiban érintő beavatkozásokkal kapcsolatos bizonyos eljárásokban a családjogi ügyekben követendő eljárásról és a nemperes eljárásokról szóló törvény kötelezően előírja szakértői vélemény beszerzését, például a törvény 280. szakasza alapján a letétkezelő kijelölését megelőzően vagy a törvény 312. szakasza alapján a kényszerintézkedés elrendelése előtt.

2.8 Kötelezi-e a jog a tanúkat a vallomástételre?

Minden olyan tanú, akire a német bíróságok joghatósága vonatkozik, és akit megfelelően beidéztek, köteles megjelenni a bírósági tárgyaláson, tanúskodni és esküt tenni.
A tanú vallomástételi kötelezettségéhez tartozik az is, hogy az okiratok alapján megvizsgálja, mit tud az adott kérdésről, és hogy visszaemlékezzen (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 378. szakasza). A tanú nem köteles a számára ismeretlen tényekkel foglalkozni.

2.9 Milyen esetben tagadhatják meg a vallomástételt?

A polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv különbséget tesz vallomástételnek a tanú személyes okai (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 383. szakasza) vagy tárgyi indokok (384. szakasz) alapján történő megtagadása között. A tanúnak a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 383. szakasza értelmében fennálló, a vallomástétel megtagadására irányuló joga családi kapcsolaton vagy bizalmi jellegű szakmai kapcsolaton alapul. Ez az érdekellentétet kívánja megelőzni.

A tanúnak a vallomástétel személyes indokok alapján történő megtagadásához való joga a házasság vagy élettársi kapcsolat fennállása alatt és azt követően is megilleti (1) a jegyeseket, (2) a házastársakat és (2a) az élettársakat. Az a személy sem kötelezhető vallomástételre (3), aki valamelyik fél közvetlen hozzátartozója (volt) akár vér szerint, akár házasságkötés révén, aki valamelyik fél harmadfokú oldalágig terjedő rokona (volt), vagy aki házasságkötés révén másodfokú oldalágig terjedő rokona (volt). Az oldalági rokonság nem közvetlen hozzátartozói kapcsolatot, hanem ugyanazon harmadik személytől való leszármazást jelent. A vér szerinti vagy házasságkötés révén fennálló rokoni kapcsolat fokát a közbeeső születések száma határozza meg.
A törvénykönyv 383. szakasza (1) bekezdésének 4. pontja értelmében nem kötelesek vallomást tenni az egyházi személyek, valamint azok a személyek, akik a munkájukból adódóan folyóiratok, rádióműsorok és televízióműsorok előkészítésében, gyártásában vagy terjesztésében vesznek vagy vettek részt (5), illetve azok a személyek, akikre a tisztségükből, beosztásukból vagy hivatásukból következően olyan információkat bíztak, amelyek a természetük miatt vagy valamely jogi rendelkezés értelmében nem hozhatók nyilvánosságra (6).
A tanúnak a vallomástétel szakmai indokok alapján történő megtagadásához való joga minden olyan információra kiterjed, amelyről a fent említett személyek a beosztásukból kifolyólag szereztek tudomást.
Másrészről a tanúnak a vallomástétel megtagadására vonatkozó, a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 384. szakasza alapján fennálló joga arra irányul, hogy megvédjék a tanút a kötelező tanúskodás hátrányos következményeitől. E jog kizárólag arra jogosítja fel a tanút, hogy bizonyos kérdésekre ne válaszoljon, arra azonban nem, hogy a tanúvallomás egészét megtagadja.
A vallomástételnek a 384. szakasz alapján történő megtagadásához való jog azokra a kérdésekre alkalmazható, amelyek megválaszolása esetén a tanú vagy a törvénykönyv 383. szakasza értelmében vele rokonságban álló személy közvetlen anyagi veszteséget szenvedne el (1), megszégyenülne, illetve büntető- vagy közigazgatási eljárás indulna ellene (2). A tanú akkor sem kötelezhető válaszadásra, ha ezzel kereskedelmi vagy üzleti titkot kellene felfednie (3).
A polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 385. szakasza számos kivételt határoz meg a tanúnak a vallomástétel megtagadásához való, a fentiekben leírt joga alól. Különös figyelmet érdemel a 385. szakasz (2) bekezdése, amely az egyházi személyeket, továbbá azokat a személyeket, akik a 383. szakasz (1) bekezdésének 6. pontja alapján az anyagi jog értelmében kötelesek a tanúvallomást megtagadni, mentesíti a titoktartási kötelezettség alól, és ezzel visszaállítja a vallomástételi kötelezettségüket.

2.10 Alkalmazható-e szankció a tanúskodást megtagadó személlyel szemben, illetőleg a személy kényszeríthető-e a vallomástételre?

Igen. Ha a megfelelően beidézett tanú nem jelenik meg, a bíróság a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 380. szakaszának (1) bekezdése értelmében közigazgatási pénzbírságot szab ki, és ha a tanú nem fizeti azt meg, a bíróság őt elzárással bünteti. A büntető törvénykönyv bevezetéséről szóló törvény (Einführungsgesetz zum Strafgesetzbuch) 6. szakaszának (1) bekezdése értelmében a pénzbírság összege 5–1000 EUR, az elzárás pedig 1 naptól 6 hétig terjedhet (e törvény 6. szakaszának (2) bekezdése). A tanút emellett kötelezik a megjelenésének elmulasztása miatt keletkező költségek megtérítésére.
Ha a tanú második alkalommal sem jelenik meg, a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 380. szakaszának (2) bekezdése értelmében a közigazgatási pénzbírságon túl elővezethető a tárgyalásra. Ezektől az intézkedésektől eltekintenek, ha a tanú megfelelően és időben indokolja a távolmaradását. Ha nem nyújtja be időben az indokolását, bizonyítania kell, hogy nem felelős a késedelemért (a törvénykönyv 381. szakasza).
Ha a tanú indokolás nélkül vagy megalapozatlan indokkal tagadja meg a vallomástételt vagy az eskütételt, a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 390. szakaszának (1) bekezdése értelmében ugyanazok az intézkedések foganatosíthatók vele szemben, mint az indokolás nélkül távolmaradó tanúval szemben. Ha a tanú második alkalommal is megtagadja a vallomástételt, kérelem alapján őrizetbe vehető a vallomástétel kikényszerítése céljából, de csak a bírósági tárgyalás időtartamára (a törvénykönyv 390. szakaszának (2) bekezdése).

2.11 Van-e olyan személy, akitől nem szerezhető be tanúvallomás?

Nem, nincsenek a tanúk köréből általános jelleggel kizárt személyek. Bármely személy, aki képes ténybeli megállapításokat tenni, valamint megérteni az ezekre vonatkozó kérdéseket és azokra válaszolni, életkorától vagy cselekvőképességétől függetlenül tanú lehet.
A szándékos hamis tanúvallomásért vagy hamis eskütételért korábban elítélt személyekre sem vonatkoznak különleges szabályok.
Az eljárásban félként vagy valamely fél jogi képviselőjeként közvetlenül részt vevő személy ugyanakkor nem lehet tanú. Egy kivétel létezik a pertársaságok esetében olyan tényeket illetően, amelyek kizárólag más pertársakra vonatkoznak. Bizonyos körülmények között a képviselő lehet tanú, ha a meghallgatás tárgya nem függ össze a képviselettel kapcsolatos jogviszonnyal. A bejegyzett képviselő például tanúvallomást tehet a feladatkörén kívül eső tényekkel kapcsolatban olyan eljárásokban, amelyekben az általa képviselt személy félként vesz részt.
A tanúvallomás tételére vonatkozó alkalmasságról mindig a meghallgatás során határoznak.

2.12 Mi a bíró és a felek szerepe a tanú kihallgatásában? Milyen feltételekkel tehető tanúvallomás videokonferencia útján vagy egyéb technikai eszközök segítségével?

A tanúkat a bíró vagy bírók kérdezik ki. A tanúk meghallgatásával a bírósági tanács egyik bírája vagy másik bíróság is megbízható, különösen ha kezdettől fogva feltételezhető, hogy a bíróság képes lesz megfelelően értékelni a bizonyítékból eredő eredményt anélkül, hogy a bizonyításfelvételre közvetlen hatást gyakorolna.
Minden tanút egyenként, a később meghallgatandó tanúk jelenlétének kizárásával kell meghallgatni (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 394. szakaszának (1) bekezdése). Az egymásnak ellentmondó vallomást tevő tanúk szembesíthetők (a 394. szakasz (2) bekezdése).
A feleknek joguk van jelen lenni a tanúk meghallgatásakor, és kérdéseket intézhetnek a tanúkhoz. Főszabály szerint azokban az ügyekben, ahol az ügyvédi képviselet kötelező, a feleknek csak arra van lehetőségük, hogy benyújtsák a kérdéseiket a bírósághoz, míg a jogi képviselő közvetlenül intézhet kérdéseket a tanúhoz (397. szakasz).
A tanú videokonferencia útján is meghallgatható, ha a bíróság (kizárólag) az egyik fél kérelmére azt engedélyezi, a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 128a. szakaszának (2) bekezdése.

3 A bizonyítékok értékelése

3.1 Ha az egyik fél nem jogszerűen szerezte be a bizonyítékokat, vonatkozik-e valamilyen korlátozás a bíróságra az ítélethozatallal kapcsolatban?

Főszabályként olyan rendelkezés, amely megtiltja a bíróság részére, hogy bizonyos bizonyítékokat figyelembe vegyen, nem létezik a polgári eljárásban. Az egyetlen kivétel ez alól az, hogy a bíróság nem veheti figyelembe a központi szövetségi nyilvántartásból törölt vagy törlendő ítéleteket (a központi szövetségi nyilvántartásról szóló törvény [Bundeszentralregistergesetz] 51. szakasza).
A szövetségi alkotmánybíróság (Bundesverfassungsgericht) ítélkezési gyakorlata alapján ugyanakkor tilos lehet a bíróság számára a bizonyítékok polgári eljárásban való felhasználása olyan esetekben, amikor jogellenesen sérülnek a bizonyítékot kifogásoló fél alkotmányos jogai – különösen az emberi méltóság és az általános személyhez fűződő jogok –, amit nem igazol kivétel. Az előnyök és érdekek mérlegelése szükséges az egyes eset valamennyi körülményének figyelembevételével.
Az ítélkezési gyakorlat alapján például a bíróság általában nem használhatja fel a titkos hangfelvételeket, a mini-adóegységekkel, puskamikrofonokkal vagy kaputelefonokkal lehallgatott beszélgetéseket, valamint a jogellenesen megszerzett személyes iratokat, így például naplókat vagy bizalmas leveleket.

Ugyanakkor eseti alapon történő elbírás mellett ezekben az esetekben is hozható határozat arról, hogy a jogellenesen megszerzett bizonyíték kivételesen felhasználható, amennyiben nem sérti a magánélet alapvető területeit.
Minden egyes szabály esetén külön határozatot kell hozni arról, hogy az eljárásjogi szabályok értelmében ki kell-e zárni valamely bizonyítékot. Az eljárási hibák és különösen a meghallgatás lefolytatásának módja a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 295. szakaszának (1) bekezdése értelmében orvosolhatók. Valamely fél tanúként történő meghallgatása például eljárási hiba, amelytől el lehet tekinteni, azaz a bizonyíték felhasználható, ha a felek a következő meghallgatás végéig mellőzik a rendelkezés alkalmazását, illetve nem élnek kifogással a hiba ellen. A törvénykönyv 295. szakaszának (1) bekezdése értelmében az is orvosolható, ha nem tájékoztatják a tanút a vallomástétel megtagadásának jogáról.
A közérdekkel összefüggő szabályok tiszteletben tartása ugyanakkor nem mellőzhető (a 295. szakasz (2) bekezdése). Ide tartozik a bíróság által hivatalból figyelembe veendő valamennyi kérdés, mint például az eljárás előfeltételei, a fellebbezések elfogadhatósága, illetve a bíró kizárása a bírói tisztség ellátásából.

3.2 Ha félként veszek részt az ügyben, bizonyítéknak számít-e a nyilatkozatom?

Ahogy a 2.4. kérdésre adott válaszban szerepel, a felek meghallgatása bizonyos körülmények között elfogadható bizonyítékként. Az így szerzett bizonyítékok súlyának értékelése a bíróság mérlegelési jogkörébe tartozik (a polgári perrendtartásról szóló törvénykönyv 286. szakasza).

Utolsó frissítés: 11/03/2024

Ennek a lapnak a különböző nyelvi változatait az Európai Igazságügyi Hálózat tagállami kapcsolattartói tartják fenn. Az Európai Bizottság szolgálata készíti el a fordításokat a többi nyelvre. Előfordulhat, hogy az eredeti dokumentumon az illetékes tagállami hatóság által végzett változtatásokat a fordítások még nem tükrözik. Sem az Európai Igazságügyi Hálózat, sem a Bizottság nem vállal semmilyen felelősséget, illetve kötelezettséget az e dokumentumban közzétett vagy hivatkozott információk és adatok tekintetében. Az ezen oldalért felelős tagállam szerzői jogi szabályait a Jogi nyilatkozatban tekintheti meg.